

۱۴۵۸ پژوهشگاه بین‌المللی المصطفیٰ ﷺ

سرشناسه:	شاهد، رئیس اعظم، ۱۹۷۷- م.
عنوان و نام پدیدآور:	قرآن پژوهی در شبه‌قاره هند (دفتر اول) / مؤلف: اعظم شاهد.
مشخصات نشر:	قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ، ۱۴۴۰ ق. = ۱۳۹۷.
مرجع تولید:	پژوهشگاه بین‌المللی المصطفیٰ ﷺ
مشخصات ظاهری:	۶۷۸ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۴۵۴-۶
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	یادداشت: کتابنامه.
یادداشت:	چاپ دوم: ۱۳۹۸ (فیبا).
موضوع:	قرآن -- تحقیق -- آسیای جنوبی
موضوع:	Qur'an -- Research -- South Asia
موضوع:	آسیای جنوبی
موضوع:	South Asia
شناسه افزوده:	جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ
شناسه افزوده:	Almustafa International University Almustafa International Translation and Publication center
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۷ ق ۴۳۳ ش / ۳ / ۶۵۳ BP
رده‌بندی دیویی:	۲۹۷ / ۱۵
شماره کتابشناسی ملی:	۵۴۱۳۸۵

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

قرآن پژوهی در شبه‌قاره هند (دفتر اول)

مؤلف: رئیس اعظم شاهد

چاپ دوم: ۱۳۹۸ ش / ۱۴۴۰ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ

● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۸۰۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۵۰۰ نسخه

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸؛
تلفن: ۳۷۸۳۶۱۳۴ ۲۵ ۹۸ + تلفکس: (داخلی ۱۰۵) / ۳۷۸۳۹۳۰۵ ۲۵
◀ ایران، قم، بلوار محمدامین، سه راه سالاریه. تلفن: ۳۲۱۳۳۱۰۶ ۲۵.

 <http://buy-pub.miu.ac.ir>

 @pub_almostafa

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

- مدیر انتشارات: سید اباذر هاشمی هریکنندی
- مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- ناظر فنی: علی عبادی فرد
- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
- ناظر چاپ: نعمت‌الله بزدانی

قرآن پژوهی در شبه قاره هند (دفتر اول)

رئیس اعظم شاهد

پژوهشگاه بین المللی
المصطفی ﷺ

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش برانگیز می‌نماید. از این رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه‌چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد. بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی علیه السلام العالمية» به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

پیش‌گفتار

پژوهش در زمینه قرآن و حدیث، از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی ایران به رهبری حضرت امام خمینی علیه السلام جان تازه‌ای گرفت و توجه خاص حضرت امام خامنه‌ای به قرآن و علوم قرآنی در مؤسسات و مراکز علمی در قالب کتاب، مقاله و دائرةالمعارف و راه‌اندازی نشریات علمی - پژوهشی و تخصصی، به‌ویژه در سال‌های اخیر، امری مهم و مبارک بوده است.

در این راستا، پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی صلی الله علیه و آله، با راه‌اندازی گروه قرآن و حدیث در پژوهشکده علوم اسلامی، تا کنون آثار ارزشمندی را به جامعه اسلامی عرضه کرده است و به‌منظور شناسایی و شناساندن قرآن‌پژوهان، طرح «قرآن‌پژوهی در جهان معاصر» را تصویب نمود و در سه حوزه قرآن‌پژوهی در جهان عرب، قرآن‌پژوهی در جهان غرب و قرآن‌پژوهی در شبه‌قاره هند توسط پژوهشگران گروه قرآن و حدیث آغاز به‌کار کرد.

اثر حاضر که فاضل ارجمند و پژوهشگر همکار گروه قرآن و حدیث، جناب آقای دکتر رئیس اعظم شاهد، آن را به انجام رسانده، دفتر نخست پروژه «قرآن‌پژوهی معاصر در شبه‌قاره هند» است که در آن، تصویری از فعالیت‌های قرآن‌پژوهان سرزمین پهناور هند و کشور پاکستان ارائه شده و همچنین به برخی مکاتب تفسیری که بر اساس اختلافات مذهبی بین مسلمانان این دیار به‌وجود آمده، مانند مکتب بریلوی، قرآنیون و اهل حدیث پرداخته است. پژوهشکده علوم اسلامی، ضمن تقدیر از تلاش ایشان در تدوین این اثر برای معرفی و شناساندن قرآن‌پژوهان در سطح بین‌الملل و آشنایی فرهیختگان و دانش‌پژوهان عرصه

قرآنی، از عنایت ریاست محترم پژوهشگاه المصطفی ﷺ حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسین متقی، مدیر محترم گروه قرآن و حدیث و ارزیاب علمی اثر، حجت الاسلام والمسلمین دکتر مهدی رستم نژاد و همچنین از همکاری بخش های مختلف جامعه المصطفی ﷺ که امکان چاپ و نشر این پژوهش را در قالب کتاب فراهم کرده اند، تشکر و قدردانی می کند.

پژوهشکده علوم اسلامی

فهرست

۲۷.....	مقدمه
۳۳.....	۱. کلیات و مفاهیم
۳۳.....	تبیین مسئله
۳۴.....	پیشینه تحقیق
۳۵.....	روش تنظیم و گردآوری پژوهشنامه
۳۶.....	ضرورت و اهداف
۳۷.....	قلمرو تحقیق
۳۸.....	پیشنهادها و توصیه‌ها
۳۹.....	معنای قرآن پژوهی در لغت و اصطلاح
۴۱.....	سیمای قرآن پژوهان شبه‌قاره هند
۴۳.....	شبه‌قاره هند
۴۴.....	۱. بنگلادش
۴۵.....	۲. نپال
۴۶.....	۳. بوتان
۴۷.....	۴. مالدیو
۵۰.....	۵. سریلانکا
۵۴.....	۶. هند
۵۷.....	الف) زبان فارسی در هند
۵۷.....	ب) تاریخ

- ج) رسانه ۵۸
- د) آموزش در هندوستان ۵۸
- ه) هند، سرزمین هزار ادیان ۵۹
۷. پاکستان ۶۲
- الف) موقعیت جغرافیایی ۶۴
- ب) تقسیمات کشوری ۶۵
- ج) جمعیت و مردم ۶۶
- د) تاریخ سیاسی ۶۸
- ه) قانون اساسی ۶۹
- و) ویژگی های جمعیتی ۷۱
- ز) معرفی برخی فرقه های مهم مذهبی اسلامی پاکستان ۷۲
۱. بریلویه ۷۲
۲. اهل حدیث ۷۶
۳. شیعه ۷۸
۴. دیوبندیه ۸۲
۲. قرآن پژوهی محدث شاه ولی الله دهلوی و فرزندان وی ۸۹
- نوشتار یکم: قرآن پژوهی شاه ولی الله محدث دهلوی ۸۹
۱. وضعیت فرهنگی و اجتماعی جهان اسلام در قرن دوازدهم ۹۰
۲. وضعیت فرهنگی، اجتماعی و تاریخی هند در زمان شاه ولی الله ۹۱
۳. زندگی نامه شاه ولی الله دهلوی ۹۲
۴. تربیت و تحصیلات ۹۳
۵. ازدواج ۹۴
۶. سفر علمی به دیار وحی ۹۵
۷. مدرسه دینی رحیمیه ۹۵
۸. شیوه تدریس ۹۶
۹. کوشش شاه ولی الله دهلوی در ترویج حدیث و تطبیق بین فقه و حدیث ۹۷
۱۰. آثار احادیثی شاه ولی الله ۹۹

۹۹ سیرت و تصوف
۱۰۱ آثار مهم و معروف شاه ولی الله
۱۰۳ آثار شاه ولی الله به زبان فارسی
۱۰۴ باور شاه ولی الله درباره مجدد بودنش
۱۰۵ اثرپذیری دانشمندان اصلاحگر از شخصیت وحدت بخش شاه ولی الله
۱۰۶ شخصیت شاه ولی الله نزد عالمان اهل سنت
۱۰۸ ترجمه قرآن کریم
۱۰۹ روش و اصول ترجمه قرآن کریم
۱۱۴ امتیازات این ترجمه از دیدگاه مترجم
۱۱۵ برخی نمونه‌ها از ترجمه دهلوی
۱۱۵ الف) ترجمه آیه الكرسي
۱۱۶ ب) ترجمه آیه نور
۱۱۷ ج) ترجمه آیه ۱۷۷ سوره بقره
۱۱۷ د) ترجمه آیه ۲۰۰ سوره آل عمران
۱۱۷ ۲۱. برخی نقاط قوت ترجمه دهلوی
۱۱۸ الف) رعایت دستور زبانی آیات در برگردان
۱۱۹ ب) ترجمه دقیق واژه‌ها
۱۲۱ ۲۲. برخی نقاط ضعف ترجمه دهلوی
۱۲۳ ۲۳. نشر، چاپ و ویرایش ترجمه شاه ولی الله در شبه قاره هند و عربستان
۱۲۵ ۲۴. برخی دیدگاه‌های تفسیری شاه ولی الله دهلوی
۱۳۰ ۲۵. برخی از شاگردان شاه ولی الله
۱۳۱ نوشتار دوم: قرآن پژوهی فرزندان شاه ولی الله: «شاه عبدالعزيز، شاه رفیع‌الدین و شاه عبدالقادر»
۱۳۱ ۱. قرآن پژوهی شاه عبدالعزيز دهلوی
۱۳۱ الف) تولد، تحصیلات و استادان
۱۳۳ ب) فعالیت‌های علمی و اجتماعی
۱۳۵ ج) مبارزه با انگلیس و دار الحرب قرار دادن هند
۱۳۸ د) تألیفات

- ه) شاگردان ۱۴۰
- و) شاه عبدالعزیز از نگاه علمای اهل سنت ۱۴۱
- ز) تدریس و ترویج حدیث ۱۴۳
- ح) تبلیغ و ترویج معارف قرآنی ۱۴۳
- ط) معرفی تفسیر عزیزی یا فتح العزیز ۱۴۴
- ی) روش تدریس و برخی نمونه‌های تفسیر عزیزی ۱۴۵
- ک) وفات ۱۴۷
۲. قرآن پژوهی شاه رفیع‌الدین دهلوی ۱۴۸
- الف) زندگی‌نامه ۱۴۸
- ب) تحصیلات ۱۴۹
- ج) بیعت ۱۴۹
- د) شعر و شاعری ۱۴۹
- ه) آثار و تألیفات ۱۵۰
- و) معرفی ترجمه و تفسیر رفیعی ۱۵۱
- ز) برخی نمونه‌های ترجمه رفیعی ۱۵۱
- ح) برخی نقاط قوت و ضعف ترجمه رفیعی ۱۵۲
- ط) وفات ۱۵۳
۳. قرآن پژوهی شاه عبدالقادر محدث دهلوی ۱۵۳
- الف) زندگی‌نامه ۱۵۳
- ب) معرفی ترجمه موضح قرآن ۱۵۴
- ج) برخی نمونه‌های موضح قرآن ۱۵۹
- د) وفات ۱۶۰
۳. قرآن پژوهی قاضی ثناء‌الله پانی پتی، صاحب تفسیر مظهری ۱۶۳
- قاضی ثناء‌الله پانی پتی ۱۶۳
۱. تولد و تحصیلات ۱۶۳
۲. تدریس و شاگردان ۱۶۴
۳. تصوف و سیروسلوک ۱۶۵

۱۶۵.....	۴. فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی
۱۶۶.....	دانش‌های مورد نیاز برای تفسیر و ترجمه قرآن از نگاه قاضی ثناءالله
۱۶۸.....	۱. آثار و تألیفات
۱۷۰.....	۲. معرفی تفسیر مطهری
۱۷۲.....	۳. مبانی تفسیری قاضی ثناءالله
۱۷۳.....	۴. روش و گرایش تفسیر مطهری
۱۷۵.....	۵. برخی نمونه‌های تفسیر مطهری
۱۸۱.....	۴. قرآن پژوهی مولانا عبدالحق حقانی و مولانا اشرف علی تهانوی
۱۸۱.....	نوشتار یکم: قرآن پژوهی مولانا عبدالحق حقانی
۱۸۱.....	۱. تحصیلات و تألیفات
۱۸۱.....	۲. معرفی فتح المنان فی تفسیر القرآن
۱۸۳.....	۳. ویژگی‌های تفسیر حقانی
۱۸۶.....	۴. نقد برخی دیدگاه‌های سر سید احمد خان هندی
۱۸۶.....	الف) نبی
۱۸۸.....	ب) وحی یا الهام
۱۸۹.....	ج) جبرائیل و فرشتگان
۱۹۲.....	د) شیطان
۱۹۳.....	ه) جن
۱۹۶.....	و) جنت و دوزخ
۱۹۷.....	نوشتار دوم: قرآن پژوهی علامه اشرف علی تهانوی
۱۹۷.....	۱. تولد علامه اشرف علی تهانوی
۱۹۷.....	الف) دوران کودکی
۱۹۷.....	ب) تحصیلات
۱۹۸.....	ج) تدریس
۱۹۹.....	د) تألیفات
۲۰۰.....	۲. ارزیابی ترجمه تفسیری قرآن علامه تهانوی
۲۰۱.....	۳. ترجمه و تفسیر تهانوی

۴. ویژگی های تفسیر مولانا اشرف علی تهانوی ۲۰۶
۵. فعالیت های اصلاحی و تربیتی تهانوی ۲۰۸
۶. سیاست از نگاه علامه تهانوی ۲۰۹
۷. آثار قرآنی علامه تهانوی ۲۱۰
۵. قرآن پژوهی مولانا عبیدالله سندی ۲۱۳
- تولد و تحصیلات ۲۱۳
- پذیرش اسلام ۲۱۳
- ارتباط با سلسله صوفیه قادریه ۲۱۴
- تحصیلات در دارالعلوم دیوبند ۲۱۵
- فعالیت تدریسی و تحقیقی در سند ۲۱۶
- فعالیت سیاسی - اجتماعی و ضد استعماری ۲۱۸
- فعالیت سیاسی در افغانستان ۲۱۹
- از ترکیه به سرزمین وحی و آغاز دوباره فعالیت تدریسی ۲۲۰
- از افغانستان به روسیه و ترکیه ۲۲۱
- تألیف التمهید لتعريف أئمة التجديد ۲۲۲
- اثربرداری مولانا سندی از افکار شاه ولی الله دهلوی ۲۲۳
- تأسیس جمعیت خدام الحکمة و بیت الحکمة ۲۲۵
- معرفی تفسیر الهام الرحمن فی تفسیر القرآن ۲۲۶
- نمونه های تفسیری الهام الرحمن ۲۲۶
- برخی افکار مولانا سندی در تفسیر الهام الرحمن ۲۲۷
- زنده نبودن مسیح عليه السلام از نظر مولانا سندی ۲۲۷
- دیدگاه وحدت ادیان نزد مولانا سندی ۲۳۰
- معرفی تفسیر المقام المحمود ۲۳۰
- ویژگی های تفسیری المقام المحمود ۲۳۱
- برخی نمونه های تفسیری از المقام المحمود ۲۳۲
- برخی اصول مهم مطالعه قرآن نزد مولانا سندی ۲۳۴
- روش درست تعلیم قرآن از نظر مولانا سندی ۲۳۶

۱. توکل ۲۳۷
۲. صبر ۲۳۸
۳. قصص قرآن ۲۳۹
- معرفی کتاب قرآنی شعور انقلاب ۲۴۰
- اسلوب تفسیری مولانا سندی ۲۴۲
- بازگشت به هندوستان ۲۴۵
- روزهای آخر زندگی و وفات ۲۴۷
- معرفی برخی شاگردان فکری مولانا سندی ۲۴۹
۱. مولانا احمد علی لاهوری (متوفی ۱۹۶۳ میلادی) ۲۴۹
۲. مولانا عبدالله لغاری ۲۵۰
۳. مولانا خواجه عبدالحی فاروقی ۲۵۰
۴. مولانا حفیظ الرحمن سیوهاروی ۲۵۲
۵. قاری محمد طیب ۲۵۳
۶. سعید احمد اکبر آبادی ۲۵۳
۷. مولانا بشیر احمد لدهیانوی ۲۵۳
۶. قرآن پژوهی مولانا حمیدالدین فراهی و همفکران وی ۲۵۷
- نوشتار یکم: قرآن پژوهی مولانا حمیدالدین فراهی ۲۵۷
۱. تولد و تحصیلات ۲۵۷
۲. تدریس ۲۵۷
۳. تألیفات قرآنی مولانا فراهی ۲۵۸
۴. مولانا فراهی از نگاه دانشمندان معاصر خود ۲۶۱
- الف) مولانا شبلی نعمانی ۲۶۱
- ب) مولانا سید سلیمان ندوی ۲۶۱
- ج) مولانا مودودی ۲۶۱
- د) مولانا عبدالحی لکهنوی ۲۶۱
- ه) مولانا عبدالماجد دریاآبادی ۲۶۲
۵. دیدگاه نظم قرآن ۲۶۲

۶. نکات ضروری برای فهم قرآن از نظر مولانا فراهی ۲۶۴
- الف) شأن نزول ۲۶۴
- ب) منابع خبری تفسیر ۲۶۵
- ج) منابع لسانی و زبانی تفسیر ۲۶۵
- د) تفسیر کتب آسمانی به کمک یکدیگر ۲۶۵
- ه) قطعی الدلالة بودن قرآن ۲۶۶
- و) ترتیب و تناسب ۲۶۶
- ز) برخورداری هر سوره از نظام مخصوص ۲۶۷
- ح) ارتباط کتب آسمانی پیشین و قرآن درباره احکام و حقایق ۲۶۷
- ط) محتوای سوره‌ها ۲۶۹
- ی) مسائل اصولی آموزه‌های قرآن ۲۶۹
۷. معرفی تفسیر فراهی ۲۶۹
۸. افکار مولانا فراهی در تفسیر فراهی ۲۷۱
۹. نمونه‌هایی از دیدگاه‌های مولانا فراهی ۲۷۲
- نوشتار دوم: قرآن پژوهی مولانا امین اصلاحی ۲۷۹
۱. تولد و تحصیلات ۲۷۹
۲. دیدگاه اصلاحی درباره نظم و انسجام در قرآن ۲۸۰
۳. نظم سه‌گانه از نگاه مولانا فراهی و اصلاحی ۲۸۱
۴. برخی افکار و دیدگاه‌های قرآنی مولانا اصلاحی ۲۸۶
- نوشتار سوم: قرآن پژوهی جاوید احمد غامدی ۲۹۱
۱. تولد و تحصیلات ۲۹۲
۲. فعالیت‌های پژوهشی و تحقیقاتی غامدی ۲۹۲
۳. تألیفات ۲۹۳
۴. ماهنامه اشراق به زبان اردو ۲۹۳
۵. ماهنامه انگلیسی «renaissance» ۲۹۳
۶. اداره علم و تحقیق ۲۹۴
۷. برخی دیدگاه‌های جاوید احمد غامدی ۲۹۴

۳۵۱.....	۷. قرآن پژوهی مولانا حسین علی مدنی و پیروان وی
۳۵۱.....	نوشتار یکم: قرآن پژوهی مولانا حسین علی
۳۵۱.....	۱. تولد، زندگی نامه و تحصیلات
۳۵۲.....	۲. شخصیت مولانا حسین علی از دیدگاه دیگر عالمان
۳۵۴.....	۳. تألیفات و آثار
۳۵۶.....	۴. اصول فهم قرآن نزد مولانا حسین علی
۳۵۷.....	۵. ویژگی های تفسیر
۳۱۱.....	۶. معرفی نمونه های تفسیری مولانا حسین علی
۳۲۵.....	۷. شاگردان مولانا حسین علی
۳۲۵.....	الف) مولانا غلام الله خان
۳۲۵.....	۱. زندگینامه
۳۲۳.....	۲. روش تفسیر جواهرالقرآن
۳۲۴.....	۳. نمونه های تفسیری جواهرالقرآن
۳۲۵.....	۴. حکمت تقدیم و تأخیر در قصه
۳۲۵.....	۵. قرائن صاحب جواهرالقرآن
۳۲۶.....	۶. نظم آیات و سوره از نگاه مولانا غلام الله خان
۳۲۸.....	ب) مولانا قاضی شمس الدین گجرانواله
۳۲۸.....	ج) مولانا محمد طاهر پنج پیری
۳۳۰.....	د) مولانا عبد الهادی
۳۳۱.....	ه) مولانا سید احمد حسین شاه سجاد بخاری
۳۳۱.....	و) مولانا سرفراز خان صفدر
۳۳۱.....	نوشتار دوم: قرآن پژوهی مولانا محمد حسین نیلوی
۳۳۱.....	۱. زندگینامه
۳۳۸.....	۲. شرایط مفسر از نگاه مولانا نیلوی
۳۴۱.....	۳. علوم ضروری برای مفسر از دیدگاه نیلوی
۳۴۲.....	۴. روش فهم قرآن از نگاه مولانا نیلوی
۳۴۳.....	۵. معرفی تفسیر فیض الجلیل فی تسهیل التنزیل مولانا نیلوی

- ۳۴۶..... ۶. روش تفسیر مولانا نیلوی
- ۳۴۹..... ۷. ویژگی ها و نمونه های ترجمه قرآن مولانا نیلوی
- ۳۵۶..... ۸. ویژگی ها و نمونه های تفسیری فیض الجلیل مولانا نیلوی
- ۳۶۵..... ۸. قرآن پژوهی در مکتب بریلویه
- ۳۶۵..... زندگی نامه مولانا احمد رضا خان بریلوی
- ۳۶۶..... آثار و تألیفات مولانا احمد رضا خان
- ۳۶۷..... برخی اعتقادات مکتب بریلوی
- ۳۷۰..... ترجمه و تفسیر قرآن از نگاه مکتب بریلویه
- ۳۷۱..... شرایط تفسیر در مکتب بریلویه
- ۳۷۲..... فرق ترجمه با تفسیر در مکتب بریلویه
- ۳۷۲..... شرایط ضروری ترجمه نزد مکتب بریلویه
- ۳۷۳..... معرفی کنز/الایمان
- ۳۷۴..... چند نمونه از ترجمه کنز/الایمان
- ۳۷۹..... آثار قرآنی مولانا احمد رضا خان بریلوی
- ۳۷۹..... حاشیه های تفسیری بر کنز/الایمان
- ۳۸۱..... تفاسیر مکتب بریلوی و روش و گرایش های آنان
- ۳۸۱..... ۱. تفسیر نعیمی
- ۳۸۲..... نمونه های تفسیری از تفسیر نعیمی
- ۳۸۴..... ۲. معرفی تفسیر الحسنات
- ۳۸۵..... الف) نمونه های تفسیری آیات
- ۳۸۷..... ب) روش تفسیری مولانا احمد قادری
- ۳۸۷..... ۳. معرفی تفسیر ضیاء القرآن
- ۳۸۸..... الف) هدف از نگاشتن تفسیر ضیاء القرآن
- ۳۸۹..... ب) گرایش تفسیری
- ۳۸۹..... ج) روش تفسیری ضیاء القرآن
- ۳۹۳..... ۴. تفسیر البیان مولانا احمد سعید کاظمی
- ۳۹۴..... ۵. تبیان القرآن مولانا غلام رسول سعیدی

۳۹۴	الف) هدف از نگارش تفسیر
۳۹۴	ب) منابع تبیان القرآن
۳۹۵	ج) نمونه‌های تفسیری
۳۹۶	۶. ترجمه و تفسیر رفاعی
۳۹۶	ویژگی‌های ترجمه و تفسیر رفاعی
۳۹۷	الف) اصول ترجمه قرآن نزد سید رفاعی
۳۹۸	ب) نمونه‌های ترجمه آیات قرآن سید رفاعی
۳۹۹	ج) نمونه‌های تفسیری
۴۰۵	۹. قرآن پژوهی اهل حدیث در شبه قاره هند
۴۰۵	مقدمه
۴۰۶	نوشتار یکم: قرآن پژوهی نواب صدیق حسن خان
۴۰۶	۱. تولد و تحصیلات
۴۰۷	۲. معرفی تفسیر فتح البیان فی مقاصد القرآن
۴۰۸	۳. چند نمونه از تفسیر آیات
۴۰۹	۴. آثار مولانا صدیق حسن خان
۴۱۰	فهرست برخی آثار معروف مولانا صدیق حسن خان
۴۱۱	نوشتار دوم: قرآن پژوهی مولانا ثناء الله امرتسری (متوفی ۱۹۴۸ - ۱۸۶۸ میلادی)
۴۱۲	۱. تولد و تحصیلات
۴۱۳	۲. مناظره‌ها
۴۱۴	۳. فعالیت‌های اجتماعی
۴۱۴	۴. فهرست آثار مولانا ثناء الله امرتسری
۴۱۴	۵. فهرست آثار متفرقه
۴۱۵	۶. تألیفات علیه فرقه قادیانی و مناظرات
۴۱۵	۷. آثار قرآنی
۴۱۵	الف) تفسیر القرآن بکلام الرحمن (به زبان عربی)
۴۱۸	ب) تفسیر ثنائی مولانا ثناء الله امرتسری
۴۱۹	۱. روش و گرایش تفسیری

۴۲۰	۲. نمونه های تفسیر ثنائی
۴۲۱	ج) ترجمه قرآن به زبان اردو
۴۲۶	د) بیان الفرقان علی علم البیان (به زبان عربی)
۴۲۶	ه) تفسیر بالرأی
۴۲۶	و) آیات متشابهات
۴۲۷	ز) برهان التفاسیر بجواب سلطان التفاسیر
۴۲۷	ح) تفسیر سوره یوسف
۴۲۷	نوشتار سوم: قرآن پژوهی مولانا وحید الزمان عمری مولتانی
۴۲۸	۱. اختلاف بزرگان درباره مذهب مولانا وحید الزمان
۴۲۸	۲. ناراضی بودن عالمان اهل حدیث
۴۳۱	۳. فهرست آثار مولانا وحید الزمان
۴۳۲	۴. معرفی ترجمه و تفسیر موضحة القرآن (تفسیر وحیدی)
۴۳۲	۵. روش تفسیری موضحة القرآن
۴۳۳	۶. نمونه های ترجمه آیات
۴۳۵	۷. فهرست عناوین مباحث تفسیری ترجمه موضحة القرآن
۴۳۶	نوشتار چهارم: قرآن پژوهی مولانا محمد ابراهیم جونا گری (متوفی ۱۳۶۰ قمری)
۴۳۷	۱. معرفی آثار و تألیفات
۴۳۸	۲. فهرست برخی آثار مولانا جونا گری
۴۳۹	۳. معرفی ترجمه و تفسیر محمدی
۴۳۹	۴. گرایش مترجم
۴۳۹	۵. نمونه های ترجمه آیات
۴۴۳	۶. دیدگاه برخی کارشناسان درباره ترجمه مولانا جونا گری
۴۴۷	۱۰. قرآن پژوهی «قرآنیون» شبه قاره هند
۴۴۷	مقدمه
۴۴۸	تاریخچه قرآن بسندگی
۴۴۹	اهل قرآن در برابر اهل حدیث در شبه قاره هند
۴۵۱	مراکز قرآنیون در شبه قاره هند

۴۵۳ روش اهل قرآن
۴۵۳ افکار اهل قرآن شبه قاره هند
۴۵۴ بدعت دانستن اذان از دیدگاه چکرالوی
۴۵۵ کاهش وعده‌ها و رکعات و سجده در نماز در نگاه مستری رمضان
۴۵۶ نبودن ناسخ و منسوخ در قرآن
۴۵۷ استخراج اصول برای مناسک دینی و تبیین آنها به وسیله عقل در نگاه جیراچپوری و پرویز
۴۵۸ تعیین جزئیات از اصول به عهده نظام ربوبی یا مرکز الملة
۴۵۹ وحيانی نبودن سنت
۴۶۱ معرفی برخی شخصیت‌های مهم قرآنیون شبه قاره هند
۴۶۲ معرفی قرآن پژوهان سرشناس اهل قرآن
۴۶۲ ۱. عبدالله چکرالوی
۴۶۳ برخی افکار عبد الله چکرالوی
۴۶۴ ۲. نیاز فتح پوری
۴۶۵ برخی افکار نیاز فتح پوری
۴۶۷ ۳. علامه عنایت الله مشرقی
۴۶۹ ۴. دکتر غلام جیلانی برق
۴۷۱ ۵. حافظ اسلم جی راج پوری
۴۷۱ الف) دیدگاه حافظ اسلم درباره حدیث
۴۷۲ ب) نظام سوسیالیسم شوروی از نگاه حافظ اسلم
۴۷۳ ۶. غلام احمد پرویز و اداره طلوع اسلام
۴۷۴ الف) برخی افکار غلام احمد پرویز
۴۷۶ ب) مراد از «الله و رسول» در آثار غلام احمد پرویز
۴۷۷ ج) ایمان به رسالت و رسول از نگاه پرویز
۴۷۹ د) ایمان به آخرت از نگاه پرویز
۴۸۰ ه) احکام و حقوق زنان از دیدگاه پرویز
۴۸۰ ۱. حاکمیت مرد
۴۸۱ ۲. اطاعت و فرمان برداری زن از شوهر

۳. سزا و مجازات زنان ناشزه توسط همسران ۴۸۲
۴. احکام نماز از دیدگاه پرویز ۴۸۳
۵. احکام روزه از نظر پرویز ۴۸۵
۶. زکات از نظر پرویز ۴۸۵
۷. قربانی کردن در عید الاضحی در دیدگاه پرویز ۴۸۷
۸. اطاعت والدین از نگاه پرویز ۴۸۸
۹. حکم تعدد زوجات از دیدگاه پرویز ۴۹۰
۱۰. اموال ماترک میت، قانون وراثت و وصیت از دیدگاه پرویز ۴۹۱
۱۱. ارث نوه یتیم در نگاه پرویز ۴۹۲
۱۲. عقد نکاح نابالغ از نگاه پرویز ۴۹۳
۱۳. حد فعل زنا نزد پرویز ۴۹۴
۱۴. برخی دیگر از دیدگاه‌های پرویز ۴۹۴
۱۵. فتوای انحراف پرویز از اسلام توسط عالمان اهل سنت ۴۹۵
۱۱. قرآن پژوهی سر سید احمد خان هندی، دبتی نذیر احمد، و عبدالماجد دریابادی ۴۹۹
- نوشتار یکم: قرآن پژوهی سر سید احمد خان هندی ۴۹۹
۱. زندگی‌نامه ۵۰۰
۲. آغاز فعالیت در عرصه تحقیق و پژوهش ۵۰۱
۳. عملکرد سر سید احمد در شورش ۱۸۵۷ میلادی ۵۰۱
۴. تأسیس دانشگاه علیگره و انتشار مجله «تهذیب الاخلاق» ۵۰۴
۵. وفات ۵۰۵
۶. تألیفات ۵۰۶
۷. معرفی تفسیر القرآن ۵۰۶
- الف) گرایش تفسیری ۵۰۸
- ب) تحریر فی اصول التفسیر ۵۰۹
۸. برخی افکار و دیدگاه‌های سر سید احمد خان ۵۱۲
- وحي از نگاه سر سید احمد خان ۵۱۳
۱. فرشته وحی ۵۱۳

۵۱۴.....	۲. نبود تفاوت بین عقل و وحی.....
۵۱۵.....	۳. نبود تفاوت میان مردم عادی و پیامبران
۵۱۵.....	۴. تلقی قوه نبوت به قوه ویژه طبیعی
۵۱۷.....	۵. اعجاز و معجزه.....
۵۲۳.....	۶. وجود ملائکه.....
۵۲۴.....	۷. شیطان
۵۲۴.....	۸. آخرت
۵۲۵.....	نوشتار دوم: قرآن پژوهی مولوی حافظ دبتی نذیر احمد
۵۲۵.....	۱. زندگینامه
۵۲۷.....	۲. آثار و تألیفات
۵۲۸.....	۳. تألیفات درباره مولوی نذیر احمد.....
۵۳۰.....	۴. <i>غرائب القرآن</i>
۵۳۱.....	۵. مشخصات ظاهری ترجمه و تفسیر <i>غرائب القرآن</i>
۵۳۳.....	۶. فهرست موضوعات و عناوین <i>غرائب القرآن</i> و گرایش تفسیری مولوی نذیر احمد.....
۵۳۵.....	۷. نمونه های ترجمه و تفسیر <i>غرائب القرآن</i>
۵۳۷.....	۸. روش ارائه افکار و دیدگاه های قرآنی و نمونه های آنها.....
۵۴۰.....	نوشتار سوم: قرآن پژوهی عبدالماجد دریابادی
۵۴۰.....	۱. مقدمه
۵۴۱.....	۲. زندگینامه عبدالماجد دریابادی
۵۴۱.....	۳. تحصیلات
۵۴۲.....	۴. استادان
۵۴۳.....	۵. فعالیت های فرهنگی - اجتماعی و تألیفات
۵۴۸.....	۶. تفسیر و ترجمه قرآن حکیم
۵۴۹.....	۷. منابع ترجمه و تفسیر مولانا دریابادی
۵۵۵.....	۱۲. قرآن پژوهی مولانا وحیدالدین خان
۵۵۶.....	مقدمه
۵۵۶.....	زندگینامه مولانا وحیدالدین خان

تألیفات	۵۵۹
۱. فهرست کتاب‌های اردو.....	۵۵۹
۲. فهرست کتاب‌های عربی.....	۵۶۰
۳. فهرست کتاب‌های انگلیسی	۵۶۰
جایزه‌های ملی و بین‌المللی	۵۶۱
برخی باورها و دیدگاه‌های مولانا وحیدالدین خان	۵۶۲
۱. حقوق زنان.....	۵۶۳
۲. دیدگاه مولانا درباره شیعیان.....	۵۶۳
الف) عمل‌گرایی.....	۵۶۴
ب) دیدگاه ایشان درباره علامات قیامت و ظهور حضرت مهدی <small>عج</small>	۵۶۶
ج) مسیح موعود و مهدی زمان	۵۶۶
۳. رخدادهای عرفانی مولانا وحیدالدین خان	۵۷۱
۴. اصول فهم قرآن از نگاه مولانا وحیدالدین.....	۵۷۲
۵. نسخه آسان برای فهم قرآن از نظر وحیدالدین خان	۵۷۲
۶. نمونه‌هایی از ترجمه و تفسیر قرآن توسط مولانا وحیدالدین خان.....	۵۷۳
الف) آیه تبلیغ	۵۷۳
ب) تضاد در مطالب تفسیری	۵۷۴
ج) تفسیر ترکیه	۵۷۶
د) معنی رزق.....	۵۷۷
ه) معنی الکلم الطیب	۵۷۷
و) تفسیر مقام محمود.....	۵۷۷
۱۳. قرآن پژوهی مولانا ابوالکلام آزاد	۵۸۱
تولد	۵۸۱
تحصیلات، استادان و فعالیت‌ها.....	۵۸۲
آثار و تألیفات	۵۸۶
تأثیر زندگی سیاسی ابوالکلام آزاد در ترجمان القرآن	۵۹۰
نکات برجسته در ترجمان القرآن	۵۹۴

۵۹۶	نگرش‌های گوناگون در تفسیر قرآن.....
۶۰۰	نقد برخی دیدگاه‌های تفسیری ابوالکلام توسط عالمان هند.....
۶۰۷	جنگال در ترجمه انگلیسی ترجمان القرآن.....
۶۱۱	مبادی استدلال‌های قرآن از نگاه آزاد.....
۶۱۲	۱. تدبیر و تفکر.....
۶۱۳	۲. هدفمندی خلقت.....
۶۱۴	اصول تفسیر و ترجمه قرآن از نگاه مولانا آزاد.....
۶۱۴	۱. تمسک به فطرت و پرهیز از افتادن به دام وضع و صناعت.....
۶۱۵	۲. تقدم فهم سلف بر فهم خلف.....
۶۱۵	۳. دقت در روایات تفسیری.....
۶۱۶	۴. به‌کار نگرفتن منطق ارسطویی.....
۶۱۶	۵. دقت در استعمال اصطلاحات قرآنی.....
۶۱۶	۶. پرهیز از تفسیر به رأی.....
۶۱۹	۷. دوری از تقلید.....
۶۲۰	۸. ارجاع فروع به اصول.....
۶۲۰	۹. توجه به شرایط زمانی و مکانی.....
۶۲۰	۱۰. دقت در استفاده منابع و متون.....
۶۲۱	۱۱. شناخت لازم در لغت و ادبیات عرب.....
۶۲۱	۱۲. وابستگی نداشتن به علم جدید.....
۶۲۱	۱۳. عدم استفاده اسرائیلیات در قصص قرآنی.....
۶۲۲	نمونه‌های تفسیر و فهم قرآنی مولانا آزاد.....
۶۲۳	۱. وحی نبوی در نگاه آزاد.....
۶۲۴	۲. وحدت دین از دیدگاه آزاد.....
۶۲۷	۱۴. قرآن‌پژوهی مولانا سید علی ابوالحسن ندوی و سید سلیمان ندوی.....
۶۲۷	نوشتاریکم: قرآن‌پژوهی سید علی ندوی.....
۶۲۷	۱. تولد.....
۶۲۸	۲. تحصیلات حوزه و دانشگاه.....

۶۲۹.....	۳. فعالیت تدریس.....
۶۳۰.....	۴. فعالیت تحقیقاتی و مطبوعاتی.....
۶۳۰.....	۵. نگارش متون درسی و تاریخ دعوت و اصلاح.....
۶۳۱.....	۶. آثار و تألیفات.....
۶۳۴.....	۷. فعالیت های سیاسی و اجتماعی.....
۶۳۴.....	۸. مسافرت ها و ارتباط با جهان اسلام.....
۶۳۶.....	۹. اختلاف نظر ابوالحسن ندوی با سید قطب و مودودی درباره حاکمیت.....
۶۳۷.....	۱۰. تقدیرنامه های از خدمات مولانا ندوی.....
۶۳۸.....	۱۱. فروتنی.....
۶۳۹.....	۱۲. شخصیت قرآنی مولانا ندوی از نظر دکتر یوسف قرضاوی.....
۶۳۹.....	۱۳. توصیه هایی اخلاقی مولانا ندوی از قرآن و احادیث.....
۶۴۲.....	۱۴. علاقه و وابستگی علامه ندوی به قرآن کریم.....
۶۴۳.....	الف) استادان قرآنی مولانا ندوی.....
۶۴۴.....	ب) دروس قرآنی مولانا ندوی.....
۶۴۵.....	ج) معرفی تألیفات قرآنی.....
۶۴۸.....	د) روش فهم و مطالعه قرآن از نگاه مولانا علی ندوی.....
۶۴۹.....	ه) توضیح اسلوب های قرآن.....
۶۵۱.....	و) تبیین مفردات قرآنی.....
۶۵۲.....	ز) تعیین معنا برای الفاظ قرآنی.....
۶۵۳.....	ح) آهنگ صوتی الفاظ قرآنی.....
۶۵۴.....	ط) نمونه های تفسیری.....
۶۵۵.....	ی) تألیفات درباره زندگی نامه و فعالیت های مولانا علی ندوی.....
۶۵۷.....	نوشتار دوم: قرآن پژوهی مولانا سید سلیمان ندوی.....
۶۵۷.....	۱. تولد و تحصیلات.....
۶۵۷.....	۲. اساتید در دارالعلوم.....
۶۵۸.....	۳. فعالیت های فرهنگی، اجتماعی و تدریس.....
۶۵۸.....	۴. مسافرت های خارج از هند.....
۶۵۹.....	۵. سیر و سلوک.....

فہرست ۲۵

۶۵۹	۶. ریاست امور قضایی
۶۶۰	۷. مہاجرت بہ پاکستان و وفات
۶۶۰	۸. آثار و تالیفات
۶۶۱	۹. معرفی آثار قرآنی
۶۶۵	کتابنامہ